

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

31. An quis teneatur alloqui, salutare, resalutare, & familiarem cum inimico habere, vel alia signa amicitiae ei ostendere, si ille hæc omnia procuret? Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. r. 62.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

autem pactum non continet peccatum mortale, sicuti cum hospites inuitant transeuntes ex suppositione, quod alibi cenaturi sint, & sicut aliquis ex vrbantate inuitat amicum ad cenandum potius secum in die seimij, quam alibi, ex suppositione, quod iam sit determinatus ad cenandum, & cenam alibi inueniet, &c. ergo: Id etiam confirmari potest ex doctrina Sanchez tom. 1. Decal. cap. 7. num. 16. Hac omnia. Pater Ferrantinus, *vbi supra*.

Notandum est etiam hic Primò, Hurtadum etiam docere, nullum posse absque scandali peccato alios inuitare ad Comœdias, vel amatorias, vel quibus inhonestæ Choreæ, & cantilenæ inferuntur; cum spectaculum, illud sit valde periculosum, nullusque scit quantum periculi alius subeat. Excipit illos, qui rectè norunt amicum, quem inuitant in nullum adduci periculum: Item eos, qui non rogant amicum, sed illi proponunt, utrum velit ire ad comœdiam, ita vt facile sine rubore, aut alio incommodo possit illam recusare. Sed de hac secunda exceptione habet aliquam difficultatem P. Ferrantinus num. 34. & ideo distinguendum putat, vide illum, ego tamen periculolam hanc inuitationem existimo.

RESOL. XXIX.

An Magistratus permittendo recitationem comœdiarum peccent mortaliter? Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 82.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Hurtadus de Mendoza vol. 2. de spe, & charitate, disput. 173. sect. 29. §. 377. & ratio est, quia, vt docet D. Th. in 4. dist. 33. q. 2. art. 2. malum publicum non potest permitti, nisi vt per illud vitetur aliud, quod sine illo vitari non potest: sed comœdiæ sunt malum publicum, per quod nullum aliud detinet vitatur, sed potius multa accrescunt de nouo, ergo comœdiarum permissio est per se illicita. Furta enim, detractiones, rixæ, lasciuia, &c. potius ex permissione comœdiarum multiplicantur, quam vitantur, vt experientia miserabilis demonstrat, recognosce Hurtadum loco citato.

2. Verùm his non obstantibus negatiuæ sententiæ adhaeret Nicolaus Baldellus in disp. Theolog. tom. 1. lib. 3. disp. 18. num. 13. vbi ita asserit. Quoad Magistratus & Principes, ad quos spectat prohibere, vel permittere huiusmodi comœdias, primò certum est, quod peccent mortaliter, si illa fieri mandent, quia non potest aliquis licitè mandare, quod alius non potest licitè exequi. Secundò mortaliter peccant si auctoritatem iis præsentent, easque approbent, vel aliter histriones in peccato foueant. Tertio non videntur tamen peccare, si pro aliquo tempore ad vitandam in populo maiorem licentiam histriones, & histrionum spectatores non puniant, quia permissio, quæ solùm sit non puniendo, non autem approbando licita est, si fiat ex causa, etiam si alioqui sit de re illicita, vt si fiat, vt g. ad vitandum maius malum, & appellatur permissio comparatiua, vel tolerantia; vt notat glol. in c. omnis, dist. 3. & illius multa habentur exempla in iure: vt vt g. quod permittantur commensationes immoderate pro Dominica Quinquagesimæ, & diebus sequentibus, c. denique, dist. 4. & quod ad vitandam occasionem vxoris permittatur maritus adulterati cum altera, cap. si quod verius 33. quest. 2. & similes. Neque illud quod hoc modo permittitur, potest dici, quod approbetur, cap. retrices 32. qu. 4. cum aliud sit non punire, & aliud approbare. Huc vsque Baldellus, qui pro hac senten-

tia citat Nauarum consil. 3. de Indis num. 2. lib. 5.

RESOL. XXX.

An aliquando quis non teneatur salutare inimicum, & possit ei mortem desiderare? Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 89.

§. 1. **Q**uoad primò, certum est interdum per se esse peccatū non salutare inimicum, scilicet obligatione, ait Hurtadus de Mendoza de spe & charit. vol. 2. disput. 153. sect. 4. §. 64. saluo primo parentem, aut Prælatum, aut iudicem, qui non iniuriam, sed in peccatam iustam non salutat inimicum. Secundò saluo eos, qui sine graui incommodo honoris non possent hostem salutare, quia salutato regeret in infamiam, hoc tamen est peccatum. Tertio saluo eum, qui infamem accepit iniuriam, cuius aestimatio digna petit austeriorum vultum, atque tristitorem, qualis esset qui a pellatus fuisset sodomita, fur, Iudæus, aut quid simile enorme, tunc enim prudenter censetur negatio salutationis oriri non ex odio, sed ex dolore iusto, & ingenti acerbitate, que iuste adimit vrbantatis argumenta omnibus eiusdem conditionis hominibus communia, item esse multis argumento eum parui aestimasse tam acerbum iniuriam. Quarto saluantur qui ita simulant distractionem, aut oculorum hebetudinem, vt prouideatur iudicetur salutationem omnifam non ex memoria inicitia, sed ex alio capite. Tandem qui vidit tres, aut quatuor amicos, quos familiariter alloquitur capite tecto, nec salutato, tunc licet inimicum non salutat, nec alloquitur, non peccat contra charitatem, quia illa allocutio licet vni dumtaxat dirigatur, censetur salutio omnium sociorum tunc concomitantium. Ita Hurtadus.

2. Qui etiam §. 48. notat nos nihil mali desiderare posse inimico, nisi sit aptum vt ad vitandam iora ipsius mala, vel neccita, quæ alia ratione vitari non possunt. Etenim possum ego desiderare vt Deus illi mortem maturet, nisi sit in frugem meliorem recipiendus, quia id est desiderare illi bonum. Item si inimicus iniuste est me vexaturus, ego possum desiderare, & orare, vt Deus eum è viuis tollat, si aliter inferenda mala vitari non possunt. Huc vsque Hurtadus; sed hæc in praxi ratione nostræ de prauitate irascibilis non videntur consulenda.

RESOL. XXXI.

An quis teneatur alloqui, salutare, resalutare, & familiaritatem cum inimico habere, vel alia signa amicitia ei ostendere, si ille has omnia præceterit? Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. Ref. 62.

§. 1. **C**irca præsentem quæstionem, vide Maldellum in 2.2. quest. 25. artic. 9. Azor. p. 2. lib. 12. cap. 3. quest. 5. & seq. Coninch de spe, & charitate, disput. 24. dub. 6. num. 89. & seq. Valent. tom. 3. disp. 3. q. 3. punct. 2. Banez in 2.2. q. 25. art. 9. dub. 3. Nauarr. cap. 14. num. 15. Layman in Theol. mor. lib. 2. tr. 3. cap. 4. num. 2. Solutio in 2.2. quest. 25. art. 9. concl. 2. Reginald. tom. 2. lib. 17. cap. 12. sect. 2. num. 123. & seq. Fillius in Theol. tract. 28. c. 1. num. 19. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 1. c. 3. §. 7. num. 1. Villalobos in som. tom. 2. tract. 3. diff. 6. nu. 4. Homobon. de exam. Eccl. p. 1. tr. 6. cap. 25. quest. 114. Molestinus in sum. tom. 1. tract. 11. cap. 5. num. 33. Ledesma

in summ. tom. 2. tract. 3. cap. 2. concl. 5. Ioan. de la Cruz in direct. conf. par. 1. prac. 1. artic. 3. dub. 1. Tanner. in 2.2. disput. 2. quest. 3. dub. 1. numer. 12. & tandem dect. illum Lorca in 2.2. quest. 23. artic. 6. sect. 3. disputat. 25. membr. 3. num. 28. ubi loquens, præsertim de salutatione, & alloquutione, sic affectu. Hæc eodem modo debentur inimico, quo aliis. Videndum ergo erit qualiter hominibus debita sunt. Dicendum est primò, alloquutio, & conuersatio non sunt de generalibus signis dilectionis, quæ omnibus hominibus debentur, sed de specialibus: sunt tamen de generalibus inter valde coniunctos; & idè non debentur, nisi coniunctis. Secundò, saluatio anticipata nulli debetur, nisi quibusdam personis dignitate præcellentibus honoris causâ. Tertio, relatio, & responsio omnibus hominibus debita est virtute affabilitatis, præsertim conciuibus. Quarto, omisso alloquutionis, & salutationis, etiam quando debita est, non est regulariter peccatum mortale: nam opponitur affabilitati, quæ non est tantæ obligationis, nisi fortè ex circumstantia personæ, & aliis cederet in magnam iniuriam, vel propter scandalum, quod ratio sit, & prudentis arbitrio discerni oportet. Ita Lorca, ex quibus num. 30. infert, non esse certum peccare mortaliter eum, qui occurrentibus pluribus, inter quos est inimicus, salutat omnes, excepto inimico. Primò, quia, vt dictum est, omisso salutationis, etiam debita, regulariter non est peccatum mortale. Secundò, quia potest id facere, non in odium, & repuliam inimici sed in significationem proprij grauius, & iniuria. Hæc Lorca, licet non approbentur à Filliocio, Syluio, & aliis, *ubi supra*, præsertim quando prius inimicus salutauit. Non reticem etiam Valer. in differentis utriusque fori, ver. remissio, differ. 2. num. 4. asserere, negationem alloquutionis, & salutationis propter aliquam inimicitiam, non esse scandalosam inter personas, de quibus non est dubitandum, nec ambigendum, vtum sint animo in aliquem malevolentia suffuso, vt inter patrem, & filium inter Prælatum, & subditum; & inter Religiosos, qui quotidie celebrant, & sunt exemplares; sed hoc vltimum aliquibus displicet. Vide etiam circa præsentem quæstionem Zanard. in direct. confess. par. 2. prac. 1. cap. 17.

RESOL. XXXII.

An si quis obicit alicui verum crimen occultum possit illi respondere, Mentiris?
 Et an sit licitum contumelioso obicere alia crimina, ex quibus adstantes facile credant illum esse mendacem?
 Et docetur licere defensionem aduersus obicientem crimen verum occultum, non obstante eius morte.
 Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 26.

§. 1. Licitum est dicere, Mentiris, quando contumeliosus meum crimen sciuit secreto naturali, vt si ab illo consilium petiui, sponso prius secreto naturali; licet enim non sit illius tam stricta obligatio, quam sacramentalis, tamen satis est ad eum obligandum, vt in ea occasione taceat. Secundò licet dicere, Mentiris, quando crimen ita occultum est, vt contumeliosus peccet mortaliter in illo euulgando, quamuis euulgatio esset sine contumelia, tunc enim Mentiris significat me illud crimen non admisisse, vt ab aliis sciat, & ita docet Hurtadus de Mendoza in 2.2. disput. 70. sect. 14. §. 121. & à fortiori hanc sententiam docet Bañez in 2.2. quest. 64. artic. 6. dub. 4. vers. ad argumenta,

vbi docet licere defensionem aduersus obicientem crimen verum occultum, non obstante eius morte, quam doctrinam sequitur etiam Mendoza *ubi supra*, sect. 8. §. 67.

2. Notandum est etiam hic quòd licet non sit licitum obicere contumelioso alia crimina, quæ non sunt per se vitia ad depulsionem iniuriæ, sed sufficit dicere, Mentiris, tamen si adstantes non sunt credituri illum esse mentitum, potest illi obici aliud crimen, ex quo adstantes facile credant illum esse mendacem, quia illa noui criminis obiectio est vitiosa & necessaria ad tuendum honorem. Ita Hurtadus *ubi supra*, sect. 14. §. 117. iuncto §. 120.

RESOL. XXXIII.

Vtrum liceat respondere iniurianti, Mentiris? Ex p. 6. tr. 6. & Misc. 1. Ref. 16.

§. 1. DE hoc casu olim interrogatus fui ab excellentissimo heu quondam domino meo domino Ioanne de Aragona Duci Terræ nouæ, qui mihi præbuit responsum cuiusdam Theologi inclitæ Societatis leui, quia defensio debet fieri cum moderamine inclipatæ tutelæ, ita vt vitetur quantum potest offensa: vt iniuriatus, cum ipsi dicitur, verbi gratia, es fur, potest se bene defendere replicando, non sum, vel hoc non est verum, absque eo quod dicat Mentiris, quod verbum ex sua natura est offensiuum. Præterea falsum est, quòd illa mentita sit defensio; quia defensio secundum Theologos & Casuistas fit ab iniuria, quam aduersarius vult inferre, non autem ab ea, quæ est illata: si autem seculus fiat, est vindicta, & sic non est licita. Neque enim in hoc debet attendi mos militaris, vt vulgò dicitur, *Cavalleresco*, sed mos Christi nostri legiflatoris, qui in terminis, operibus huiusmodi casum definiuit, & reliquit nobis, vt exemplar & legem; cum enim Ioannis 8. dicerent ei Pharisei, *Demonium habes*, non respondit, Mentimini, sed dixit, *Ego Demoniam non habeo*; quod aliàs docuerat discipulos suos Matth. 5. *Sit sermo vester, Est est, non non.*

2. Sed his non obstantibus, tunc affirmatiuam sententiam docui: quia verbum Mentiris, potest assumi vt offensiuum, & vt defensiuum; sed in casu nostro, cum proferatur eo tempore, quo iniuriato fuit illata iniuria, liquido constat ex circumstantia temporis assumi vt defensiuum ad repellendam iniuriam, & quòd per accidens est iniuria. Ergo, &c. Confirmatur primò: nam vt optime obseruat Hurtadus de Mendoza in 2.2. D. Thoma, vol. 2. disput. 170. §. 14. num. 119. quando blasphemus obicit Deo infamia mendacia, cuiuslibet priuato licet dicere illi, Mentiris, quando alia ratione non potest consuli honori Dei, quæ actio pertinet ad virtutem Religionis; Ergo verbum Mentiris, non est tam intrinsecè malum comparatione hominis priuati, quin aliquando exuens malitiam induat honestatem. Igitur, & quando est mihi necessarium ad propulandum iniustum damnum illi proportionatum. Confirmatur secundò: Ego possum coram Iudice probare licite illum hominem sic mihi iniuriantem fuisse mentitum, & dare operam, vt puniatur pro mendacio & contumelia: ergo licet mihi auctoritate priuata illi obicere hoc crimen, quando est medium per se vitæ & vnicum ad eluendam maculam, quam ille mihi adperserat iniuste. Et in hoc casu verbum Mentiris est quidem contumelia physice, non vero moraliter: sicut occisio quando est in defensionem inculpam,

Sup. hoc in tom. 6. tr. 1. Ref. 89 §. Verum, à lin. 4. & seqq.

Sup. hoc in Ref. præterita & in tom. 6. tr. 1. Ref. 89 §. Verum, à lin. 4. & seqq. & in tom. 8. tr. 5. Ref. 10. prope fine vers. Quando vero;